

DE RELATIVT LYKKELIGE

Anmeldelse af Preben Etwil

Karen Jespersen og Ralf Pittelkow:
DE LYKKELIGE DANSKERE.
EN BOG OM SAMMENHÆNGSKRAFT,
136 sider, 128 kr., Gyldendal.

Karen Jespersen og Ralf Pittelkow har med "De lykkelige danskere" skrevet en nationalromantisk hyldest til os danskere. Bogen er tynd både af fysisk og intellektuelt omfang. Analyserne er ikke meget forskellige fra forfatternes ugentlige kommentarer i hhv. Berlingske Tidende og Jyllands-Posten. Fordelen er imidlertid at teksterne er samlet ét sted, og uddybet med både noter og litteraturhenvisninger.

Vi har efter forfatternes mening et samfund som er godt, og som hovedparten af danskerne bakker op om. Vi er et af de lykkeligste folk i verden. Vi er dem, som har den bedste velfærd. Vi er dem, der har mest tillid til hinanden og de offentlige myndigheder, og vi er også stort set fri for nepotisme og korruption. Alt i alt gode og rigtige udsagn, som man ikke kan være uenige i, selvom mange af dem bygger på nogle yderst tynde statistikker, der af forfatterne nok bliver pint til det yderste. Der kan ligge meget mystik i begreberne "lykkelige", "tilfredse" og "tillidsfulde" – især omsat til statistik. Flertallet kan udmærket være lykkelige og opleve en større tilfredshed end folk i andre lande samtidig med at flere og flere oplever udstødelse og fattigdom. Kun undtagelsesvis kommer denne væsentlige velfærdsdimension frem i bogen. Her er ikke mange ord om de 4.000 danskere, der hvert år bliver sat ud af deres boliger på grund af fattigdom, eller hvordan familier skal kunne leve af deres kontanthjælp eller endnu værre – startydelsen.

Ja, der er faktisk en beklagelse i bogen over, at folk der i velfærdsdanmark bliver ved med at fremholde denne sociale og politiske skævhed i samfundet, i realiteten hører til den intellektuelle og venstresnoede elite, der endnu ikke har forstået folkets dybe og sande stemme. De sure er de kulturradikale, de intellektuelle, og andet utilpasset godtfolk, der aldrig rigtig har kunnet se den virkelighed i øjnene, som så lysende klart er ble-

vet åbenbaret for Jespersen og Pittelkow i deres egen politiske vandring fra det yderste venstre til ind i hjertekulen af den nationalromantiske midte.

Det er nu ikke helt rigtigt, at forfatterne ikke har øje for det skæve Danmark. Det noteres faktisk, at da arbejdsløsheden i 1990'erne begyndte at falde drastisk, steg antallet af personer på langvarig kontanthjælp, langvarige sygedagpenge og førtidspension. Men svaret kommer også prompte: "Hele denne udvikling hænger i høj grad sammen med, at antallet af indvandrere er steget".

Her er vi ved et af kernepunkterne i bogen. Alle samfundsmæssige problemer – fra skolepolitik, over arbejdsmarkedspolitik til EU-politikken – gives den samme universelle forklaring: Det er indvandrernes og muslimernes skyld. Opræk til mange spændende politiske, kulturelle og samfundsmæssige analyser fuser desværre ofte ud i det rene ingenting eller i noget uvedkommende nationalromantisk sludder, da de to forfattere skævvrider alle deres analyser ind i en indvandrersammenhæng. Guderne skal vide, at der er mange integrationsproblemer knyttet til den store indvandring. Både kulturelt, religiøst og samfundsøkonomisk. Der er ingen grund til at afvise disse begrundelser, og naturligvis skal disse problemer indgå i en bog, der handler om samfundsmæssig sammenhængskraft. Kritikken er imidlertid, at den type af forklaringer ikke kan stå alene. Det er både historisk ukorrekt og analytisk enøjet. Det afvises stort set i bogen, at en del af problemerne kan henføres til, at mange indvandrergrupper føler sig socialt, religiøst og kulturelt marginaliseret, og at deres adfærd i høj grad er en slags modreaktion mod det, som de oplever som direkte modvilje og fjendskab mod deres tilstedeværelse i det danske samfund. Hos Jespersen og Pittelkow kan problemet derimod koges ned til, at vi danskere har en protestantisk etisk værdiopfattelse og de fremmede en muslimsk ditto

– og at disse to værdisystemer ikke kan forenes.

Tag ikke fejl, bogen kan ikke indpasses i en traditionel højre-venstre skala. Den er social-liberal nationalistisk med indledningsvis meget gode afsnit om nødvendigheden af fællesskab og sociale kompetencer. På den måde er den en uforbeholden hyldest til det nuværende universelle velfærdssamfund. Forfatterne gør faktisk meget ud af at fattigdom og udelukkelse af fællesskabet slider på samfundets sammenhængskraft. Derfor taler de meget imod nyliberale velfærdsordninger, hvor egoismen er i højsædet, og hvor økonomiske incitament er det eneste, der er adfærdsregulerende.

Bogen er dermed et velkomment kritisk korrektiv til Velfærdskommissionens advarsel om den langsigtede finansielle bæredygtighed, som understreger at økonomi alene – selv ikke nok så megen af den – får samfundet til at hænge sammen. Økonomi er ikke tilstrækkelig. Der skal også fokuseres på den sociale og kulturelle sammenhængskraft.

I bogen er der især fire kulturelt politiske problemstillinger oppe til diskussion: Folkeskolen, globaliseringen, indvandringen og EU.

Folkeskolen får nogle drøje hug – og især den såkaldte reformpædagogik. Disciplinen er gået fløjten, og skolelærerne har i langt tid ikke haft fokus på indlæring af de grundlæggende færdigheder så som dansk, matematik og naturfag. Denne manglende faglighed er gået ud over samfundets sammenhængskraft, da den især rammer indvandrergrupperne negativt.

Globaliseringen bliver hilst velkommen – men der advares mod at de veluddannede nok løber med gevinsterne, da det er dem der både behersker symbolsproget og de økonomiske og kulturelle færdigheder.

Indvandringen bliver der i høj grad advaret imod – og her får de ansvarlige politikere et par drag over nakken. Integrationen har været en skandale, hvil-

ket bl.a. skyldes at der i alt for høj grad er sket en ukontrolleret indvandring fra lande, hvor folk både havde en ringe faglig baggrund, svag arbejdsmoral og et stærkt religiøst had til vesten.

EU bliver rost for det som indtil nu er opnået, men der advares kraftigt mod flere udvidelser – især er Tyrkiet en torn i øjet på de to forfattere. I bogen sammenlignes EU med en mand på cykel. Stopper cyklen vælter den. På samme måde med EU - stopper reformerne går EU op i limningen. Alligevel anbefaler Jespersen og Pittelkow en reformpause, da befolkningerne ikke kan følge med, uden at den nationale sammenhængskraft går fløjten.

I bogen tillægges solidaritetsbegrebet stor betydning. Solidaritet er det kit, der får fællesskaber og samfund til at hænge sammen, dvs. giver det sammenhængskraft. Forfatterne peger på, at hvis solidariteten blandt samfundets borgere svinder, nedbrydes grundlaget for velfærdsstatens eksistens. Det lykkes dog forfatterne, at bruge solidaritetsbegrebet på en indsnævrende måde, hvor det legitimerer en afvisning frem for en inddragelse af de anderledes – de fremmede. Dette skyldes at forfatterne meget bevidst anvender det såkaldte mekaniske solidaritetsbegreb, der er kendetegnet ved, at mennesker bindes sammen, fordi de ligner hinanden moralsk og etisk. Hvis forfatterne derimod havde anvendt det mere organiske solidaritetsbegreb, hvor mennesker bindes sammen fordi de er afhængige af hinanden på tværs af kulturelle og religiøse forskelle, var udfaldet af deres analyser nok blevet anderledes.

Fællesskab spiller en stor rolle i Jespersen og Pittelkows bog, men fællesskabsbegrebet bliver alene anvendt som begrundelse til at holde de fremmede ude. Ingen tvivl om, at den moderne form for fællesskab har skabt problemer for mange etniske minoriteter i Danmark. For det første er de selv bærere af et fællesskab, der bunder i traditionerne. For det andet er de uden for det forhandlede fællesskab med samfundet. Deres eget kulturmønster byder dem – endnu – at forblive i deres

egne fællesskaber, og det uden et reelt eget valg. En del af forklaringen ligger som bekendt i, at de som gruppe er uden for det samfundsmæssige fællesskab, og for at holde sammen på det lidt de har – bl.a. deres egen stolthed – forbliver og tvinger deres øvrige familiemedlemmer denne i at forblive i deres egne fællesskaber. Hvis ikke, betaler de prisen ved at blive udelukket af deres egne fællesskaber uden nogen som helst garanti for, at de kommer ind i de forhandlede fællesskaber med de øvrige danskere.

Den dimension at fællesskab har to sider, indgår slet ikke i Jespersen og Pittelkows analytiske overvejelser. For dem tilskrives de fremmedes manglende fællesskabsdeltagelse i danskernes liv alene de fremmedes forskruede religiøse og kulturelle forestillinger. Jespersen og Pittelkow ser ikke, at de fremmedes tillukethed kun gradvist kan brydes ved at indlede en dialog. Ikke et angreb.

Der falder i bogen mange drøje hug til andengenerationsindvandrere. Mange er rodløse uden et fast holdepunkt i tilværelsen – splittet mellem to kulturer. Dette kan på den ene side føre til øget kriminalitet, men også en søgen mod religiøs ekstremisme.

Jeg er langt fra enig med forfatterne i deres samfundsmæssige analyser, men jeg må anerkende, at bogen er velskrevet, og at den tager hul på en væsentlig værdi- og kulturkamp, der går ud over en snæver økonomisk velfærdsdebat. Det skal bogen have ros for. Man skal dog være opmærksom på, at undersøgelser der ikke underbygger forfatternes egne udsagn udelades konsekvent. Løsrevne citater og videnskabelige rapporter anvendes både selektivt og asymmetrisk. Der er tale om en debatbog – ikke en videnskabelig redegørelse. Der er i bogen for ofte sat gang i automatpiloten og lejr-tænkningen. Noget som forfatterne i høj grad beklager hos andre. Her havde de selv muligheden for at nuancere analyserne, men gør det ikke. Med de ord kan jeg anbefale enhver at læse bogen. Den sætter med garanti gang i debatten – og det har vi brug for.